Nya Zeelandsresa

Låga kostnader basen i stödfri lammproduktion

Betesmarkerna på Nya Zeeland är mycket kuperade. Fåren är de vanligaste betesdjuren då de klarar terrängen bättre än nötkreatur.

Under två veckor i november förra året gjorde vi en studieresa till "världens ände", Nya Zeeland, med huvudsyfte att titta på deras betesbaserade lammproduktion.

Nya Zeeland är ett grönt, kuperat och mycket vackert land med vänliga och hjälpsamma människor. Ett land som det är lätt att resa i med bra vägar och billiga motell med bra standard. Vi reste med en förbokad hyrbil och resplanen hade vi lagt upp hemifrån, med hjälp av Carl Williams, känd fårscannare i Sverige, och ett företag på Nya Zeeland som organiserar studiebesök på jordbruk. Vi hade bokat in 8 st. gårdsbesök och fördelat dessa geografiskt, så att vi "betade" av dem under vår färd från Auckland, på norra delen av nordön till Christchurch mitt på sydöns ostkust. På två av gårdarna övernattade vi. (Vi redogör inte för de enskilda gårdsbesöken i den här artikeln men för den särskilt vetgirige så har vi tagit fram en reserapport, där varje gård är beskriven.)

I Carl Williams hemstad Fielding besökte vi Fielding Sale Yard, Nya Zeelands största auktionsplats för levande får och nöt. Såväl livdjur som djur till slakt auktionerades ut där. Under högsäsong kunde upp till 25 000 djur auktioneras ut under en dag. I Christchurch besökte vi även Canterbury Agricultural & Postaral show, en lantbruksutställning liknade Elmia,

Extensiv drift

Förutsättningarna för lammproduktion i Nya Zeeland jämfört med Sverige är i många stycken annorlunda. Den längre växtperioden och det mildare klimatet är de mest påtagliga skillnaderna. Man saknar ekonomibyggnader, lamning sker utomhus och fåren vistas utomhus året om.

De fasta anläggningar som man har är:

- Ett relativt enkelt hus, som används vid klippning, "wool shead".
- Permanenta, omfattande och gedigna stängsel för fållindelning.
- Ett system för dricksvatten med vattentankar strategiskt placerade på höjderna, dit man som regel pumpar vatten och varifrån vattnet genom självtryck fördelas till de olika fållorna.
- Fasta hanteringsanläggningar, en eller flera, placerade på strategiska ställen på gården, vilka används när man skiljer på tackor och lamm, vid kupering av svansar, vid avmaskning, vid avvänjning och vid sortering till slakt eller livförsäljning.

Lammproduktion i Nya Zeeland binder därför avsevärt mindre kapital än svensk lammproduktion. En fårägare i Nya Zeeland har sitt kapital bundet i fastigheten, djuren, stängslen och vattenanläggningarna. Maskinparken är som regel begränsad. Den inskränker sig i de flesta fall till en pickup, en eller flera 4-hjuliga motorcyklar, en traktor, utrustning för att slå ner stolpar och en kultivator. Vid behov av övriga maskiner så hyrs dessa.

De dominerande rörliga kostnaderna utgörs av arbetskostnad, hantering av djuren, underhåll av staket, underhåll och omläggning av beten samt kostnad för handelsgödsel.

Ekonomin i lammproduktionen var ju inte helt lätt att få grepp om. En genomsnittlig slaktintäkt år 2008 för ett lamm med 17 kg slaktvikt var ca 500 SEK. Genomsnittsbesättningen har ca 3 000 tackor. Varje tacka får i genomsnitt 1,3 lamm. De enskilda lammproducenterna gav uttryck för att lönsamheten var vikande. Detta avspeglades också i att antalet tackor hade minskat med mer än 20 % sedan 1994 och var nu nere i 35 miljoner.

Produktion utan stöd

En annan väsentlig skillnad mot svenska förhållanden är att man saknar subventioner, vilket upplevs positivt av producenterna. Merparten av produktionen går på export (95 %). Detta gör lantbrukaren mer affärsmässigt inriktad. Att ha kontroll över förändringar och variationer i marknaden blir därför en viktig del i företagandet. Avsaknaden av subventioner förefaller man vara mycket

En mycket omfattande tradingverksamhet med får bedrivs på Nya Zeeland. Tackor som betat på kuperade marker blir slitna i sina leder och säljs till bönder i lågländerna för att producera sina sista år. Bönder som har ont om bete säljer lamm till kollegor som har betesöverskott.

tillfreds med. Dessutom är det inte ovanligt att möta en irritation över EU:s jordbrukspolitik.

Betesbaserad produktion

Betet är den överlägset viktigaste resursen i nya zeeländsk lammproduktion. Näst intill undantagslöst så ger man inget tillskott av kraftfoder vare sig till tackor eller lamm. Tillgången på bete och marknadspriset styr planeringen av lammproduktionen på den enskilda gården. En omfattande handel med levande djur har därför utvecklats.

- Bedömer man att man inte klarar att få lamm slaktmogna, innan priset faller på hösten, så säljer man grupper av lamm. Köpare är då ”slättjordbrukare” som har vall som extragröda, vilken används för slutgödning av lamm.
- Bedömer man att betestillgången inte kommer att räcka under vår och sommar p.g.a. exempelvis låg nederbörd, så säljer man av grupper av djur. Köpare blir då lantbrukare i andra delar av landet med omvända förhållanden.
- Har man exempelvis förlorat ett större antal lamm, p.g.a. ogynnsamma förhållanden i samband med lamning, så kan man köpa in nya lamm för att utnyttja betet.
- Äldre tackor (>5år) från kuperade områden säljs till mindre kuperade områden för vidareproduktion under ytterligare 2-3 år.

Intrycket man får är att djurägarna är mycket noga med att skapa god kvalitet på betet. När man reser genom landskapet ser man påfallande lite ”rator” i betena.

Den goda beteskvaliten åstadkommer man genom att

- hålla rätt längd på gräset. Man strävar att hålla sig inom 5 till 20 cm höjd på gräset.
- minska parasitbelastningen. Vissa ansåg att detta åstadkommes genom att undvika betning under 5 cm.
- använda nötkreatur för att beta ner förvuxet gräs (>20 cm).
- variera antalet djur per ha beroende av betesmängd, beteskvalitet, årstid, slutgödning av lamm, tackor utan lamm, etc.
- sam- eller växelbeta med nöt och får. Synsättet att nötkreaturen är till för att skapa bra betesförutsättningar för fåren torde vara något ”svårsmält” för svenska lantbrukare i allmänhet.
- förnya betesvallarna genom ”chemical och mechanical topping” (Chemical topping innebär att man med en låg dos Roundup (0,5-1,0 l/ha) dämpar grästillväxten till förmån för klöver).
- komplettera betestillgången med att så betesgrödor som rovor, fodermärgkål, foderraps etc., där topografin tillåter.
- använda sig av en omfattande fållindelning med permanenta och gedigna stängsel. Det ger möjlighet att hålla många djur på liten yta under kort tid .

Svenskt kontra Nya Zeeländsk lamm

Onekligen dyker det upp ett antal funderingar kring svensk lammproduktion kontra nya zeeländsk lammproduktion. De här funderingarna blir ju inte mindre i dessa tider, när media tagit på sig att ”granska” svensk lammproduktion. En tanke som är svår att slå bort är att det bakom denna granskning ligger en dold agenda, nämligen, en mera veganinspirerad filosofi, att vi skall sluta att äta kött.

Hur skall vi då framhålla det svenska lammköttet gentemot

»

Männen i sina rosa skjortor jobbar för en av de största aktörerna på Nya Zeeland. Förutom auktioner sysslar de med bl.a. rådgivning och försäljning av förnödenheter.

importerat, i det här fallet nya zeeländskt, lammkött?

Ett sätt är att visa på svagheter hos det nya zeeländska köttet. Vi ser inte det som en framgångsrik väg. Ett kött som är producerat med bete som enda produktionsmedel, låt vara att man använder avmaskningsmedel och kuperar svansar, känns inte som gångbart. Om man beaktar energiåtgången, från jord till bord, hos det nya zeeländska köttet kan vi inte se att det svenska lammköttet kommer i en bättre dager. Primärproduktionen på Nya Zeeland gör sannolikt av med väsentligt mindre energi (begränsad jordbearbetning, ingen vallskörd, inga byggnader etc.) än vad vi gör av med i svensk lammproduktion. Energikalkylen väger sannolikt inte över till vår fördel inte ens när man lägger till energiåtgången för transporten från Nya Zeeland till Europa. Transporten av slaktkroppar över havet sker i specialbyggda kylfartyg som lastar så stora volymer att utslaget per kilo kött blir energiåtgången inte särskilt stor.

Mot bakgrund av detta hur skall vi då kunna hävda det svenska lammköttet? Vi gör inte anspråk på att ha de rätta lösningarna, men idéer kan vi ju tillåta oss att ha.

Att låta svenskt lammkött konkurrera på ”bulkmarknaden” med volym och lågt pris, kommer bara att leda till besvikelse. Vi kan sannolikt inte förvänta oss att marknadspriset skall stiga i sådan omfattning att vi får lönsamhet i svensk lammproduktion på bulkmarknaden. Det är nog bättre att lämna den till bl.a. importerat nya zeeländskt kött.

Ett ovedersägligt faktum är ju att ”Endast svenska får betar i svenska landskap”. Detta bör kunna användas i marknadsföring för att appellera till konsumenterna att köpa svenskt lammkött. Svenskt lammkött har ca 30 % marknadsandel. Låt oss då inrikta oss på den ”exklusivare” marknaden, som är villig att betala lite mer. Ett färskt, närproducerat lammkött har absolut ett mervärde på en stor del av marknaden. För att fullt ut kunna tillfredsställa en närmarknad, så behöver reglerna och samhällets avgifter som rör transport, slakt samt styckning och försäljning ses över. Om inte så förblir det sannolikt ”läpparnas bekännelse” från politiker och myndigheter att närmarknaden har framtiden för sig.

Text: Jesper Eggertsen, Thord Nordstedt och Lennart Pettersson
Foto: Jesper Eggertsen

SLS

Din bästa affärspartner
Scans inköpsbolag

Dags att planera lamm till Ramadan!

Vecka 31-35 ökar behovet av får och lamm till slakt. Planera nu vilka lamm som skall vara slaktmogna i augusti genom tillskottsutfodring och betesplanering!

Vi erbjuder marknadstillägg vecka 31-33 för att tillgodose marknaden med lamm.

Vecka 31	3 kr/kg
Vecka 32	2 kr/kg
Vecka 33	1 kr/kg

Marknadstillägg utbetalas för alla lamm som väger 14-25,9 kg, klass E-O fett 2- tom 3 under vecka 31-33.
Scan lammtillägg vecka 31-33 är 3 kr/kg för planeringsanmälda lamm.

Ring slaktanmälan tel: 0771-388 399 för anmälan eller frågor.

Du kan räkna med oss!

SLS är Scan ABs inköpsbolag av levande slaktdjur. Vi har stort fokus på gemensam lönsamhet och med marknadsmässiga priser vill vi bygga långsiktiga affärsrelationer med våra 15.500 kontraktsleverantörer. För god tillgänglighet utgår våra 40 medarbetare från tolv olika orter i norr till söder. Du är alltid välkommen att kontakta oss!

www.scan.se/sls